

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Ismeretterjesztő múzeumi előadások. A könyvtárból a folyó év folyamán október 22-én *Kereszty István* úr a zene hatásáról a kedélyre, december 10-én pedig *Varju Elemér* segédőr a m. n. múzeum festett kéziratairól tartott ismeretterjesztő, tudományos előadást.

A magyarországi német kéziratok jegyzéke. A múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége a hatáskörébe tartozó könyvtárakhoz a következő felhívást intézte: »A porosz kir. tudományos akadémia a középkori és korai félnémet időből származó kéziratok (kódexek) katalógusának elkészítése érdekében széleskörű mozgalmat indítván meg, a nm. vallás- és közoktatásügyi ministerium az állami felügyelet alatt álló vidéki könyvtárakban esetleg létező megfelelő anyagra vonatkozó adatok összeállításával az országos főfelügyelőséget méltóztatott megbizni. Felhivom ennél fogva a könyvtár t. vezetőségét, hogy a könyvtár birtokában levő középkori német nyelvű kéziratok (kódexek) jegyzékét összeállítani és az orsz. főfelügyelőségnek egy hónap leforgása alatt beküldeni sziveskedjék. Budapest, 1904. szeptember hó 16-ikén. Szalay Imre s. k. h. orsz. főfelügyelő.«

Új rend a múzeumi könyvtár olvasó termében. A M. Nemz. Múzeum nyitási idejét illetőleg f. évi október hó 1-én érvénybe lépett újabb intézkedések következtében a múzeumi könyvtár olvasóterme szabályzatának 1. pontja a következőleg módosult:

»A Széchenyi országos könyvtár olvasóterme hétköznapi reggeli 9 órától délutáni 4 óráig nyitva van. Szombaton az olvasóterem délutáni 1 órakor zárul.

Vasárnapokon, ünnepeken, a nagyhét utolsó három napján, valamint a revízióra és tisztogatásra szolgáló július és augusztus hónapokban az olvasóterem zárva van. Tudományos kutatók, ha óhajukat a könyvtár vezetőjénél bejelentik, d. e. 9 és d. u. 1 óra közt a két nyári hónapban is használhatják a könyvtárat.

A nyitási órák alatt a könyvtár valamennyi osztálya használható. Kéziratok, oklevelek, ősnymtatványok, a »Régi Magyar Könyvtár« és egyéb ritkaságok délutáni használatára nézve a kívánság legkésőbb aznap déli 12 óráig közlendő az illető osztálylyal. A közlés írásban is történhetik, mely célra a könyvtár bejáratánál levő levélszekrény vehető igénybe.

Könyvek kikölcsönzése csak délelőtt 9 és délután 1 óra között történhetik.«

Kongresszus a kéziratok, érmeek, pecsétek stb. sokszorosítása tárgyában. Az 1905. év folyamán Liège-ben, a nemzetközi kiállítás alkalmából tartandó kongresszusok között minket közelebbről érdekel az, melynek célja a történelmi írott emlékek, oklevelek, kéziratok, tervrajzok, miniatűrök, továbbá pecsétek és érmeek reprodukciójának legjobb módjairól, a reprodukciók nemzetközi kicseréléséről s ezzel a tudományos kutatások előmozdításáról tanácskozni. Ez a program részben azonos az 1898-ban St-Gallenben Mommsen elnöke alatt a régi kéziratok konzerválása és hű reprodukciója érdekében tartott kongresszuséval, melyen Magyarország részéről dr. *Fejérpataky* László a M. Nemz. Múzeum Széchényi orsz. könyvtárának igazgatója vett részt. A liège-i kongresszusra a magyar kormányhoz is érkezett meghívó. A turini könyvtár katasztrófája különös aktualitást és fontosságot kölcsönöz a liège-i kongresszuson napi rendre kerülő kérdéseknek.

Bibliografiai pályázat Olaszországban. *Giovanni Battista Messaggi* milanói kiadó abból az alkalomból, hogy az Olasz Bibliografiai társaság VIII. gyűlését 1905-ben Milanóban fogja tartani, atyja *Giocondi Messaggi*, híres népiskolai tankönyvkiadó emlékére 500 lírás pályadíjat tűzött ki, melyet a nevezett bibliographiai társaság indítványára, a legjobban összeállított népkönyvtár katalogusnak fognak kiadni. A jegyzéknek, a pályázati feltételek szerint, két részből kell állania; az első a városi, a második a kisebb községi könyvtárak számára javasolt műveket tartalmazza. Mindkét könyvtár a népies kulturát szolgálja, v. i. a kevésbé tehetősebb osztályokat, melyek általában csupán elemi fokú oktatásban részesültek. Különösen arra kell törekedni, hogy ez az összeállítás úgy az iskolai, mint az általános műveltség céljait szolgáló gyűjteményektől különbözzék. A katalogus csupán az utolsó tíz évben forgalomba került, olasz nyelvű könyveket tartalmazhat. Külföldi irodalmakból csupán irodalmi értékű fordítások nyerhetnek helyet. Kellő arányban vétessek föl a mulattató irodalom termékei, mint költemények, elbeszélések, útleírások és életrajzok. Szótárak, enciklopédiák, földabroszok szintén fölvehetők, de csak korlátolt mennyiségben. A városi könyvtár állománya legfeljebb ezer, a községi meg háromszáz kötetre rúghat. Mindkettőben a következő arányok érvényesek: $\frac{3}{5}$ rész felnőtteknek, $\frac{1}{5}$ rész az ifjúságnak, $\frac{1}{5}$ rész pedig a földművelési és technikai szakkönyveknek szenteltessék. A pályázatra szánt műveket 1905. márczius 31-ig kell az Olasz Bibliografiai társaságnak a brerai könyvtárban székelő elnökségéhez küldeni, akár kéziratban vagy nyomtatásban, a szerző neve alatt, vagy jelzés levél kíséretében. — Az Olasz Bibliografiai társaság, azt hisszük, kiválóan alkalomszerű kérdésre terelte pályázati felhívásával a könyvtárosok figyelmét. Most, hogy Európaszerte föllendül a népkönyvtárak ügye, melyeknek, mint az iskolai oktatásnak továbbfejlesztő eszközöknek, jelentősége egyre jobban átmegy a köztudatba, igazán itt az ideje, hogy mintaszzerű normák felállításával adjunk irányt az intézmény helyes fejlődésének. G—l.

Könyvkötészeti kiállítás Grácban. A gráci iparművészeti múzeum igazgatósága, a helybeli egyetemi könyvtár s tartományi levéltár, valamint a brünni, lipcei s reichenbergi iparművészeti múzeumok anyagi

támogatásával, 1904 május havában sikerült könyvkötészeti kiállítást rendezett. Dr. *Schukowitz*-nak a »Grazer Morgenpost«-ban megjelent ismertetése nyomán kiemeljük a reichenbergi s brünni múzeumok egy-egy csinos préselt bőrkötését a XV. sz. második feléből, továbbá a gráci egyetemi könyvtárnak egy 1481-ki ötvösmívű, drága kővekkel gazdagon kirakott bibliakötését. Három tárlót töltöttek meg a csinos, tárczaszerű keleti kötések, melyek dús arabeskjeikkel s pompás aranyozásukkal oly döntő hatást gyakoroltak a nyugateurópai könyvkötészet újkori fejlődésére. Igen gazdagon és jól volt képviselve a XVI. és XVII. sz. német, olasz, franciaia és spanyol könyvkötészete, habár a nevesebb gyűjtők, mint Maioli, Canevari, Grolier, Mansfeld s a franciaia és angol királyok sora teljesen hiányoztak a gyűjteményből. Szép sorozat volt még a XVIII. század dús csipke és legyező alakú ornamentumokkal díszes kötéseiből, melyek divatját a heidelbergi udv. könyvkötészet alapította meg. Az empire rideg termékei, a tizenkilencedik század derekáról való szolgálai másolatok s a modern kopenhágai mesterek művészi alkotásai fejezték be a gyűjteményt, melynek lézágait jól pótolta a mintegy 200 reprodukzióból álló képgyűjtemény. Végül megemlítjük még a harmincz keretben kiállított őrapsorozatot a XVIII. és XIX. századokból, s a szakembert érdeklő könyvkötészeti eszközöket s összehasonlító tabellákat. A szorgalmasan látogatott, instructív kiállítást június közepén rekesztették be.

g. p.

Duchon János. Az alsó-kubini Csaplovics-könyvtár feldolgozatlan anyagában találtam egy tenyérfnyi vaskos negyedret kötetet, a melyben egy csomó a XVII. század elejéről származó apró nyomtatvány volt összekötve.

A colligatumról, a melyet a nyomtatványok kellő osztályozása céljából szétfejtettem, a szétfejtés után tünt ki, hogy az valamikor a mosoni származású Duchon Jánosé volt, a ki a XVII. évszázad első negyedének végén a wittenbergai és rostocki egyetemek növendéke volt. A nyomtatványok között egy olyan is van, amelyben tőle származó vers található.

A nyomtatvány czíme ez:

HOSCHIANNA SACRVM || Nuptiarum solemnitati auspicatissimæ ||
Viri Reverendi, doctrinâ & pietate || clarissimi, || DN. M. JOHANNIS ||
 CHRYSOLTY || *Eclesiæ D. Nicol: apud Rostoch: pasto || ris vigilantissimi,*
 meritissimi: || *ET || Pientissimæ [így!] lectissimæq. virginis || DOROTHEÆ*
 ALWARDLÆ || *Integerrimi & spectatissimi Viri, || DN. JACOBI ALVARDI,*
 Civis || *Rostochiensis primarij p. m. Filiæ, || Ad aram || OBSERVANTLÆ ||*
 GRATITVDINIS || *Interpretibus amicis & contereanis, accla- || matum. ||*
 Ex Rhodopolitano Portu Musarum || *Exscribente typis JOACHIMO PEDANO ||*
 ANNO M. DC. XXV.

($4^{\circ} A + B + C_1 = 2 \frac{1}{2} \text{ ív} = 10 \text{ sztlan lev.}$)

A czímlap alján kézírással:

*Literis. Dn. Duchoni
 mittit. Starckius:*

A könyv adományozója Starcke Henrik westphaliai erfurthi ifjú, a ki a versek legutolsóját — egy hosszú latin verset — költé. Alkalmasint ő volt a Mæcenas, a kinek bőkezűségéből került ki a sajtó utján a füzet.

A latin és görög nyelven írt ünneplő versezetek, egy szerző kivételével mind németektől erednek. Az egyetlen magyar szerző Duchon. Verse két részből áll, melyek elsője (I) hat, második (II) négy distichon. A vers alatt:

Fac. Witeb.

JOHANNES DUCHON

Ung.

A mi Duchonunkról azonban e colligatumban egyéb is maradt fenn, mint e két szerzemény. Igen érdekes arra, hogy az ember bepillantást nyerjen abba a diákéletbe, a mely nem változott maiglan. Nyílt titok ugyanis, hogy egyetemeink folyosóin doctor dissertációkat potom 30—50 koronákon kaphat az avatandó, s hogy ha kaphat, tehát vesz is, és — tisztelet a kivételeknek, a melyek bizonyosan szép számmal vannak doctoraink között — ily idegen *tollal* dicsekedik.

Bezzeg két-három évszázaddal előttünk is előfordult ilyen. Erre jöttem rá Duchon colligatumból, a mennyiben az egyik, alább leírandó nyomtatvány, ámbátor a sziléziai *Puchner* Ágost neve alatt jelent meg, mégis Duchon munkája.

A könyvecske címlapjának szövege:

ENCOMIVM || VITÆ RUSTICÆ, || Seu || *Elegantis illius problematis*, || Num Agricultura inter omnes || reliquos victum quaerendi modos principatum obtinere potest; || *plana ac perspicua discussio*, || *quam* || Post Censuram || *Viri Consulti*. & *Excellenti*. || DN IOHANNIS AVENARII || J. U. Licent. Eloquentiæ Romanæ Prof. Publici || & p. t. DECANI Spectabilis, || *Publicè pronuntiavit* || AVGVSTINVS PUCHNER || Crosnâ — Silesius, || *in illustris ac florentissimæ* || WITTENBERGENSIS ACADEMIÆ || Auditorio Majori || XVI KL. Sextil. || *Anno æræ Christianæ* || *M DC XXV.* || Ex Typograph'eo JOHANNIS GORMANNI.

(4° A—C = 3 ív = 12 sztlan lev.)

A címlap nyomtatott szöveg ez volna, de Duchon kézírásával a címlapon még ez is olvasható:

Labor Johannis Duchonis

sőt szerzőnk a leleplezést még erősebbé teszi a címlap szélére vezetett eme, szintén sajátkezüleg írt distichonával:

Et linguam et numos dedid hic PUCHNERIA Virt(us):

Pallas DUCHONis cetera cuncta dedit.

Nem tudok róla, hogy a wittenbergai akadémia fegyelmi tanácsa rájött-e arra, hogy Puchner Ágost dolgozata voltaképen Duchoné, azonban minden elébb vagy utóbb kiviláglik s így ez most 278 év múlva — denique — kiszült.

Szerzőnk azonban nem egyedül Puchnernek készített dolgozatot, hanem írogatott ő másnak is, — Puchner munkája megjelenésének éve előtt került ki a rostocki sajtó alól a következő című nyomtatvány:

D. J. O. M. A. || Quod felix faustumque sit || JOHANNI || TARNOVIO, || S. S. Theologiæ Doctori & || Professori, || *quum* || *Lectissimam Virginem ELIZABETHAM Knörken/* || ad fecunda vota transiens || *15 Junij* || *in matri-*

monium duceret, || GRATVLABANTVR || Collegae, fautores. || Amici ||
 ROSTOCHI || *Typis exscrisit Joachimus Pedanus, Acad. Typ. || ANNO*
 M. DC. XXIV.

(4°. $A + B = 2 \text{ ív} = 8 \text{ sztlan lev.}$)

E nyomtatvány utolsó verse 8 latin distichon, mely alá szerzőként így jegyzé magát a boldog vőlegény egy barátja:

f.

JOACHIMVS ALBINVS

Pachimo-Megapol.

Ámde ez aláírás mellett Duchon következő kézirati jegyzete olvasható:

Joh Duchon

fecit im gram alteri,

cuj nn fupposito.

Albinus Joakim tehát szintén Duchon János versszerző tollával ékeskedett és bizonynyal fogadta az elismerő gratulációkat az igazán szépen folyó hangulatos versért.

Duchon János irodalmi működéséhez kívántam ezen érdekes adatokkal szolgálni.

Rexa Dezső.

A múzeumok és könyvtárak Országos Szövetségének temesvári közgyűlése. A múzeumok és könyvtárak országos szövetsége 1904. október hó 29-én Temesvárott tartotta meg rendes évi közgyűlését, az összes hazai közmívelődési intézetek képviselőinek részvételével. A közgyűlést *Wlassics Gyula* v. b. t. t. elnök nyitotta meg nagyszabású beszéddel, melyre *Telbisz Károly*, kir. tan. polgármester válaszolt. A közgyűlés tudományos előadásainak egyike *Erdélyi Pál dr.* kolozsvári egyetemi könyvtár-igazgató tollából került ki s »A modern könyvtár építésének alapjai«-val foglalkozott. Az előadás, melyet *Gyalui Farkas* olvasott fel, a Budapesti Hirlapban is megjelent. A közgyűléssel kapcsolatban nyitotta meg *Wlassics Gyula* a belvárosi iskola épületében elhelyezett új nyilvános könyvtárat, melynek ez alkalommal kibocsátott jegyzékét legközelebb érdemlegesen fogjuk ismertetni.

Helyreigazítás. A Magyar Könyvszemle f. é. harmadik füzetéhez mellékelt hirlapirodalmi bibliografia végén található statisztikai táblázatba — a szerző távolléte folytán — egy kis tévedés csúszott be, melyet ezennel helyre igazítunk. A magyar nyelvű hirlapok és folyóiratok száma ugyanis 1902-ben nem 1205-re, hanem 1216-ra, míg 1903. évben nem 1548-ra, hanem 1262-re rúgott. A két év közti gyarapodás tehát csupán 46.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1904. évi szeptember 1-től december 31-ig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.)

Arad :

*»Tribuna« Nichin György nyomdája.

Brassó :

*Schneider és Feminger testv.

Budapest :

Bielitz Bertalan. VII., Bombach-u. 8.
Czeisler Béla. VIII. Rök Szilárd-u. 9.
Eisner Géza és társai. V., Honvéd-
utca 10.

Engelmann Mór. IV., Eskü-út 1. sz.
(Azelőtt: VI., Váci-út 35.)

Garai és Markovics. VII., Rombach-
utca 11. sz. (Azelőtt: VI., Lázár-
utca 13.)

Gonda János. V., Alkotmány-u. 27.

**Gonda János és tsa. (Gonda János
és Reinitz Vilmos.) VII., Akácza-
utca 50.

Gottlieb Izidor. VI., Szerecsen-u. 13.

**Groszt Bertalanné szül. Minkusz
Anna. IV., Vármegey-u. 11.

Guttman Ignác. IV., Hajó-u. 5.
Hatsko Antal és Gyöngyösi József.
IV., Mária-Valéria-u. 2.

Hedvig Imre. VII., Wesselényi-u. 9.

**Horn Emil. V., Bálvány-u. 8.

**Ilauzky József. II., Bomba-tér 4.
Löbl Dávidné sz. Messinger Jeanette,
Löbl Mór és Löbl Ödön. (Felelős
üzletvezető: Löbl Mór).

*Nagel Szidónia. VII., Vörösmarty-
utca 17.

Perl Rezső. VII., Vörösmarty-u. 20.
Piatnik Nándor és fia. VII., Rotten-
biller-u. 17.

Pintér és Seidner. (Azelőtt: Pintér és
Roth). VII., Vörösmarty-u. 19/b.

**Pollák Mihály Miksa. V., Akadé-
mia-utca 10.

**Reinitz Zsigmond. VI., Aradi-u. 8.

Róth József. IV., Sarkantyú-s. 14.
Schlesinger Vilmos. V., Honvéd-u. 2.

Salvendy Ferencz és Fried Adolf
VII., Kertész-u. 25.

Spitzer Márkus. VIII., Bérkoosis-u.
16. (Azelőtt: VII., Klauzál-u. 31.)

**Varga Endre. V., Váci-körút 78.

Weisz Adolf. VI., Király-u. 15.

Weisz Armin. VII., Rombach-u. 5.
Weisz Armin és Kohn Agoston.
VI., Király-u. 10.

**Weisz A. és társa. (Weisz Armin
és Schulhof Simonné) VI., Király-
utca 10.

*Weisz Ignác. Csengerly-u. 58.

Csikszereda :

Gyönös Gyula. (Azelőtt: Gyönös és
társa.)

Deés :

**Bernát Nándor.

Dicsőszentmárton :

*»Erzsébet« kny.

Győr :

Friedmann Sándor. »Hungaria«
knyomdája.

Ipolyság :

Polgár Ignác.

Kecskemét :

Eötvös Nagy Lajos. (»Az első kecs-
keméti naptárkiadó és hirdetési
vállalat könyvnyomdája.«)

Keszthely :

Fischl Salamon.

Komárom :

*»Pannonia« (Tul. Ehrenfeld Dezső).

Mezőtúr :

Török és Takács.

Nagybánya :

Morvay Gyula.

Nagykároly :

Gellis Jakab.

Nyíregyháza :

*Klafter Ignác.

Orosháza :

G. Szabó Lajos.

Orsova :

*Handl A.

Pásztó :

*»Első pásztói kny.

Pozsony :

Mandel Győző.

Székelykeresztúr :

*Szabó Kálmán. (Előbb: Szabó test-
vérek.)

Temes-Kubin :

Oberländer Róbert.

Temesvár :

**»Minerva.«

*Rosenberg Lajos.

Zilah :

*»Szövetség« kny. (Tulajdonosok: Tő-
rök János, Szabó Lajos, Fejérdy
Béla. Üzletvezető: Szabó Lajos.)

Zólyom :

*»Zólyom és Vidéke« kny.